

Література

1. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7(85). – С. 71–76.
2. Бачевський Б.С. Потенціал і розвиток підприємства: [навч. посібник] / Бачевський Б.С., Заблудська І.В., Решетняк О.О. – К. : центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
3. Григораш О.В. Управління потенціалом підприємства // Матеріали II Международной научно-практической конференции, 27 мая, Прага. «Научный прогресс на рубеже тысячелетий – 2010». – С. 29–32.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посібник]. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
5. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посібник] / Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. – [2-е вид., без змін]. – К. : КНЕУ, 2006. – 316 с.
6. ABC-анализ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ru.wikipedia.org/wiki/ABC-анализ 130.html
7. Діаграма Ісікави. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Діаграма_Ісікави.
8. Метод «Діаграмма Исикавы». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.inventech.ru/pub/methods/metod-0019.
9. Діаграмма Парето [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.management.com.ua/qm/qm
10. www.ukrstat.gov.ua
11. www.donetskstat.gov.ua

Надійшла 10.08.2011

УДК 663/.664.8

В. В. АРЕСТЕНКО

Національний університет біоресурсів і природокористування України

МАРКЕТИНГОВИЙ ЛОГІСТИЧНИЙ КООПЕРАТИВ ЯК ОСНОВА РЕГІОНАЛЬНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КЛАСТЕРУ

У статті висвітлені основні аспекти формування сільськогосподарського регіонального кластеру в основу якого закладено створення логістичного кооперативу сільськогосподарських товаровиробників, функціонуючого на маркетингових засадах. Запропоновано алгоритм його створення та основні напрями функціонування.

In the article described the main aspects of forming regional agricultural cluster, base of each are organization of logistic cooperation on marketing foundation. The main stages of algorithm of forming and main directions of business are described.

Ключові слова: маркетинговий логістичний кооператив, сільськогосподарський кластер, алгоритм створення.

Вступ. Глобалізація світової економіки, збільшення міжнародної конкуренції призвели до зростання популярності нової виробничої інноваційної моделі, в рамках якої всі учасники виробництва прагнуть об'єднатися в кластери, щоб успішно конкурувати на світовому ринку. Глобальні зміни, які відбуваються в результаті стрімких темпів науково-технічного прогресу, активізації інноваційних процесів, вимагають нових підходів до соціально-економічного розвитку регіонів України. Особливо це актуально зараз, коли Україна і світ переживають світову фінансову та економічну кризу. Кластерний розвиток як фактор збільшення національної і регіональної конкурентоспроможності є характерною ознакою сучасної економіки, так як у важкі часи кризи формування кластерів зможе допомогти українському суспільству в значному ступені подолати труднощі, що виникають.

Метою даної статті є обґрунтування моделі регіонального сільськогосподарського кластеру на прикладі Запорізької області, ядром якого є логістичний кооператив, функціонуючий за засадах маркетингу.

Огляд літературних джерел. Різні вчені характеризують поняття кластер по-різному, звертаючи основну увагу на певні риси: територіальну, концентрацію виробництва, наявність зв'язків на основі спільних інтересів, конкуренцію, взаємодоповнюваність та інше. Основоположником цього поняття виступає М. Портер, за яким «кластер – це сконцентровані за географічними ознаками групи взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників послуг; фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій у певних галузях, що конкурують, але разом з тим ведуть спільну роботу» [1, 2]. В загальнотеоретичному визначенні встановлено, що кластер – це об'єднання однорідних елементів, що може розглядатись як самостійна одиниця, має певні властивості виконує суспільні функції з ефективністю більшою, ніж одиничний елемент, та який управляється як єдине ціле [3]. Також кластер розглядають як конкурентоспроможну організаційну форму територіально-ієрархічної моделі виробництва з різними рівнями локалізації, що дає максимальний господарсько-соціальний ефект за рахунок мінімізації витрат в порівнянні схожих галузях [4]. «Створення кластерів та запровадження кластерної моделі поведінки підприємства є способом відновлення довіри між урядом і бізнесом та трансформації ізольованих фірм у підприємницьку спільноту», – стверджує В. Прайс [5].

Завданням даної статті є розробка універсальної моделі маркетингового регіонального кластеру та алгоритму його побудови, визначення основних напрямів функціонування даного об'єднання.

Виклад основного матеріалу. В агропромисловому секторі економіки на сьогодні не існує програм підтримання сільського господарства. Підприємці скуповують агропромислові господарства та самостійно проводять ланцюги «постачання-виробництво-збут», що дуже схожі на сільський маркетинг та отримали назву інтуїтивної неформальної кластеризації. Кластеризація АПК – концентрація та спеціалізація агропромислового виробництва на певній території з виконанням послідовності дій: виробництво – зберігання – переробка – реалізація продукції сільського господарства, інтеграція у світовий простір, підвищення конкурентоспроможності та збільшення прибутків учасників кластерів. Як зазначає економіст Д. Кредисов: «Це може бути формування певних систем продуктивних ланцюгів молоко- та м'ясопереробних, сироварних заводів шляхом організації певної мережі заготівельних пунктів на селі та фірмових магазинів, реалізація продукції постійним оптовим покупцям для подальшого її проходження по мережі до торговельних точок, продаж продукції індивідуальним споживачам, постачання виробникам сільськогосподарської сировини певних сфер виробництва через дилерів» [6]. Тому в цьому випадку підприємці не мають за мету впливати на формування сировинної бази, а лише використовують по-максимуму те, що мають. Незакінченість таких кластерів в агропромисловому комплексі обумовлюється тим, що відсутні стратегії кластеризації в органах місцевого самоврядування, внаслідок чого неефективно використовується ресурсний потенціал, підвищується безробіття, зменшуються доходи та відрахування в місцевий бюджет та інше.

Таким чином, кластеризація сільськогосподарської діяльності в умовах незалежності України залишається на стадії зародження. Цей процес потребує більшої цілеспрямованості та організованості з боку владних структур різного рівня. Для подальшого ефективного функціонування кластерів необхідно здійснити ряд стимулюючих заходів. Необхідно розробити та дати подальший розвиток національній стратегії, програмам конкурентоспроможності регіонів та суб'єктів-учасників кластерів, створити національні та регіональні ради конкурентоспроможності, що будуть координувати розробку та виконання програм агропромислових кластерних об'єднань, сприяти розвитку міжнародного співробітництва кластерів на глобальному рівні.

Нині особливого значення набуває регіонально-галузевий підхід до управління сільськогосподарським виробництвом, який базується на врахуванні ролі чинників регіону: раціональне використання ресурсів; забезпечення населення продукцією сільського господарства; дотримання положень Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів».

Необхідно враховувати методологічні засади формування регіонального агропромислового кластерного утворення, які полягають в тому, що:

- 1) визначаються напрями господарської діяльності, які найбільше характерні для даного регіону. Вони є основою для формування агропромислових регіональних кластерів;
- 2) потім здійснюється розробка виробничо-технічної структури кластерного утворення на основі завершених груп виробництв з одержання конкретного продукту;
- 3) на базі виробничо-технологічної структури кластера здійснюється формування структури кластерного утворення;
- 4) до складу кластерного утворення включаються і ті структури, з якими постійно співпрацюють його виробництва.

На першому етапі формується загальна схема агропромислових кластерів регіону. Дана схема включає самі кластери за напрямами господарювання по галузі рослинництва і тваринництва, а також управлінські органи координації, регулювання, аналізу їхньої діяльності. Алгоритм робочих процесів при створенні регіонального сільськогосподарського кластеру наведено на рисунку 1.

Для агропромислових профільних кластерів регіону виробничо-технологічна структура має 3 групи виробництв:

- 1) вирощування сільськогосподарської продукції;
- 2) переробка сільськогосподарської продукції;
- 3) харчові виробництва.

Формування галузевого сільськогосподарського кластеру на рівні регіону має реалізувати такі стратегічні пріоритети: реструктуризація підприємств галузі; впровадження ресурсозберігаючих технологій; комплексне перероблення сільськогосподарської сировини та збільшення обсягів виробництва продукції; підвищення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку і утримання та завоювання нових зовнішніх ринків збуту; забезпечення конкурентоспроможності всіх учасників галузевого кластеру.

Дослідження свідчать, що на багатьох сільськогосподарських підприємствах Запорізької області адміністративні та інші операційні витрати становлять від 1,5 до 8% собівартості реалізованої продукції і мають тенденцію до подальшого зростання. Аналіз структури витрат, які включаються до адміністративних та інших операційних витрат, свідчить про віднесення штрафів, неустойок, сумнівних боргів, дебіторської заборгованості, що сприяє пасивному управлінню витратами та дозволяє зняти відповідальність з керівництва підприємства за їх формування. Тому важливо запровадити наступні заходи: посилити

державний контроль за доходами та витратами підприємств, зокрема, за адміністративними витратами й іншими операційними витратами.

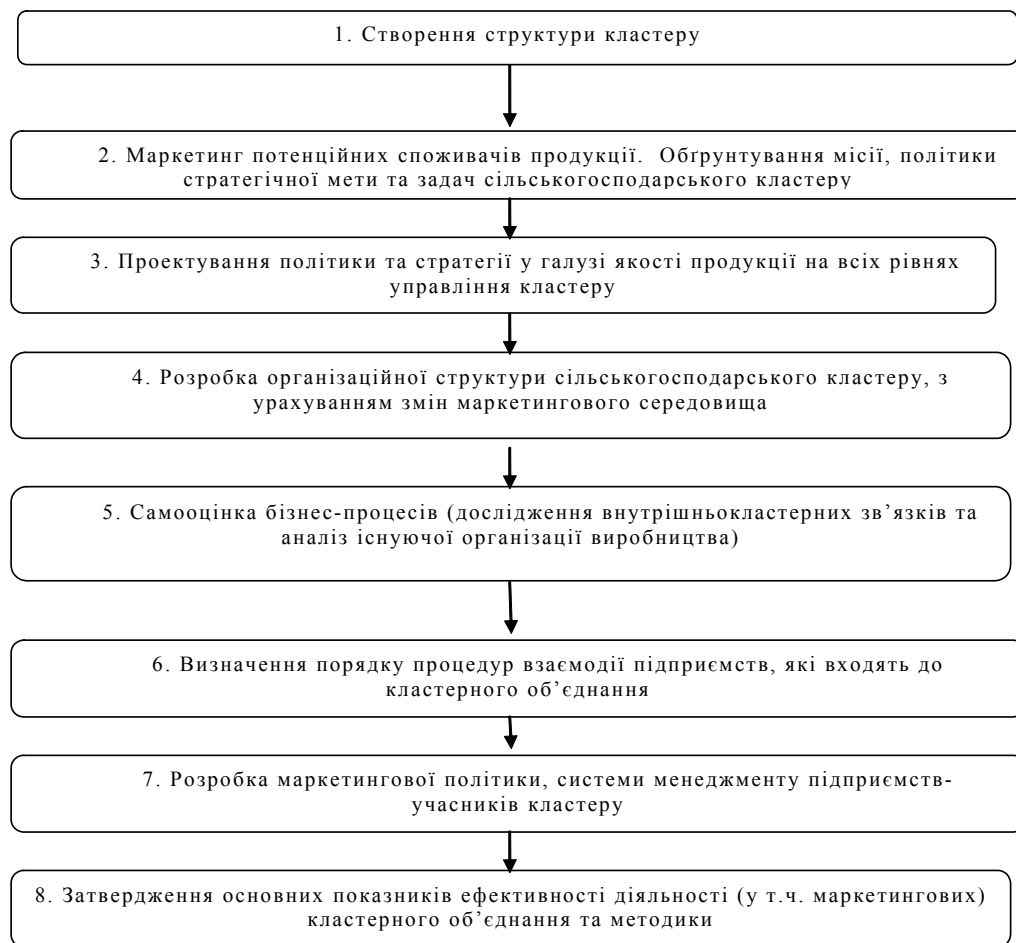

Рис. 1. Алгоритм робочих процесів при створенні регіонального сільськогосподарського кластеру

При формуванні галузевого кластеру на рівні регіону велика роль приділяється малим підприємствам (фермерським господарствам та приватним підприємствам), що потребують допомоги у процесі реалізації продукції, подолання логістичних проблем та зберігання продукції. Високий рівень збитковості малих підприємств, не сприяє забезпеченню їх конкурентоспроможності на ринку.

При обґрунтуванні напрямів ефективною кластеризації необхідно враховувати організаційно-економічні умови та особливості здійснюваного процесу. На відміну від звичайних форм господарювання малого, середнього і великого бізнесу кластерні системи характеризуються такими особливостями: стійкістю господарських зв'язків господарюючих суб'єктів-учасників кластерної системи, з домінуючим значенням цих зв'язків для більшості її учасників; довготривалою координацією взаємодій учасників системи в рамках її виробничих програм, інноваційних процесів, основних систем управління, контролю якості.

При формуванні кластерних утворень важливо враховують такі важливі ознаки: боротьбу за споживача веде кластер як територіальний комплекс; існує дострокова кооперація та взаємодоповнюваність; високий ступінь конкурентоспроможності кінцевої продукції; єдиний технологічний цикл.

Досвід засвідчує, що формування кластерів необхідно здійснювати на засадах: добровільності входження учасників кластерного утворення. Об'єднання в кластер проходить за ініціативою знизу, наявності значних інвестицій ресурсів. Взаємовідносини складаються таким чином, що прибуток отримують всі учасники кластеру, забезпечується рівні економічні умови господарювання. Кластерні утворення базуються на пристосуванні різних соціально-економічних структур до однакових умов існування. До складу кластерних структур того чи іншого напрямку господарювання доцільно включати заготівлю, переробку, зберігання, реалізацію, харчову сферу, організацій з реклами, тари – упакування, транспорту, наукові і навчальні заходи.

На нашу думку, формування і функціонування сільськогосподарського зонального кластеру має відбуватися на маркетингових засадах, в основі яких покладено вивчення ринку, дослідження споживачів, формування конкурентного середовища, застосування сучасних логістичних підходів.

Базою для побудови регіонального кластеру у Запорізькій мають стати великі сільськогосподарські та переробні підприємства області. Одним із таких сільськогосподарських підприємств, яке може стати базою для створення регіонального кластеру може вважатися приватне підприємство «Аскон» Якимівського району Запорізької області. Керівництво даного підприємства є засновником сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу «Казацька зернова компанія», який поєднує сільськогосподарські підприємства (в основному, фермерські господарства) Запорізької, Дніпропетровської, Донецької, Полтавської, Сумської, Харківської, та Херсонської областей. Метою функціонування даного об'єднання є вирішення проблем, які виникають із реалізацією сільськогосподарської продукції, та виступає як крупний товаровиробник, що дає йому можливість ефективно вести конкурентну боротьбу та формувати всі елементи комплексу маркетингу у тому ракурсі, який є найбільш вигідним для товаровиробників.

Структур регіонального кластеру на базі сільськогосподарського виробничого кооперативу «Казацька зернова компанія», яку ми вважаємо оптимальною, наведено на рисунку 2.

В основу функціонування кластеру ми вважаємо доцільним внести систему роботи кооперативу:

1. Виробництво продукції відбувається на базі кожного підприємства у кількості та структурі товарної продукції, яка визначається безпосередньо керівництвом підприємства з урахуванням наявних ресурсів.

2. За результатами жнив визначається загальна кількість зібраної продукції за всіма членами кооперативу.

3. Розробляється графік реалізації даної продукції з урахуванням побажань кожного із членів кооперативу.

4. Після узгодження кількості та строків продукції формуються кооперативні партії зерна. Важливим аспектом є те, що продукція не переходить до власності кооперативу, а його участь обмежується лише маркетинговою діяльністю: пошуку найбільш вигідних пропозицій щодо купівлі наявних партій, заключення прямих договорів купівлі-продажу, визначення умов політики кондицій.

Рис. 2. Організаційна структура маркетингового сільськогосподарського регіонального кластеру

Основною проблемою, з якою зіткнувся кооператив у своїй діяльності та яку ми можемо вирішити за допомогою кластеризації регіональної економіки сільського господарства, є логістична: зберігання та транспортування продукції. Проаналізувавши логістику заготівель, ми встановили, що сільськогосподарські підприємства скоротили користування послугами елеваторів через високу вартість оплати даної послуги. Зберігання зерна відбуваються на власних складах підприємства, які переобладнані з колишніх тваринницьких комплексів, що відповідно знижає його товарний вигляд та якість. З метою вирішення даної проблеми ми вважаємо доцільним побудову зональних елеваторів місткістю 30–60 тис. т.

Аналіз сучасних логістичних систем довів, що транспортування зерна до портів України автомобільним транспортом коштує приблизно 140 грн на тоні дорожче, аніж при використанні залізничного транспорту. В свою чергу використання водного транспорту виходить на 50% дешевше, ніж залізничного. НАК «Укragenrolізінг» у системі закупок пропонує приймально-відпускне обладнання та залізничні вагони. Вартість однієї одиниці такого обладнання коштує 4,5 млрд грн. Кожне приймально-відвантажувальне обладнання потенційно здатне обслуговувати 3–5 районів.

Висновки: Ми вважаємо доцільним побудову приймально-відпускних пунктів та елеваторів у одному місці, що дозволить: уникнути посередників у логістичній сфері; реалізовувати продукцію у зручний для себе час та строки, з урахуванням сезонності формування цін на сільськогосподарську продукцію; формувати великі конкурентоспроможні партії продукції; знизити витрати на транспортування продукції до портів, що знизить її собівартість та ціну для кінцевого споживача.

Позитивними моментами існування регіональних кластерів є:

- зміцнення власного конкурентного статусу через посилення конкуренції;
- активізація підприємницької діяльності;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- сприяння найбільш раціональному використанню ресурсів;
- покращення інноваційного середовища регіону;
- зростання експортного потенціалу;
- забезпечення сталого розвитку соціальних процесів.

Література

1. Porter M. Competitive Advantage / M.E.Porter. – New York: The Free Press, 1985. – 384 p.
2. Печенюк А.В. До проблеми підвищення конкурентоспроможності бурякозасів господарств України / А.В. Печенюк // зб. наук. праць ПДАТУ. – Кам'янець-Подільський, 2007. – Вип. 15. – Том 2. – С. 80–82.
3. Саблук П.Т. Основні напрямки розвитку високоєфективного агропромислового виробництва в Україні / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 7. – С. 9–12.
4. Чебыкина М.В. Методические подходы в оценке эффективности использования маркетинговых факторов конкурентоспособности сельскохозяйственного предприятия / М.В. Чебыкина // Весник ОГУ. – 2007. – № 12. – С. 101–106.
5. Piercy N.F. Marketing management, market strategy and strategic management: domain realignment and redefinition / Piercy N.F., Harris L.C., Peters L.D. // Journal of Strategic Marketing. – 1997. – № 5. – P.10-15.
6. Кредисов А. Маркетинг: основні концепції 2-ї половини ХХ ст. та деякі тенденції розвитку на початку ХХІ ст. / А. Кредисов // Економіка України. – 2005. – № 11. – С.12–17.

Надійшла 11.08.2011

УДК 658. 29

К. В. ВОЛКОВА

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

РОЛЬ АДАПТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР В ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

У статті здійснений аналіз недоліків та переваг існуючих адаптивних (органічних) організаційних структур з точки зору їх сприяння процесам створення, акумулювання та розповсюдження знань, визначається роль організаційної структури як важливої складової системи управління знаннями, що формує напрямки інформаційних потоків та регулює ступінь взаємодії між носіями знань. Пропонується новий підхід до розуміння функцій організаційної структури.

The paper analyzes advantages and disadvantages of the existing adaptive (organic) organizational structures in terms of their contribution to the processes of knowledge creation, accumulation and dissemination. The article determines the role of organizational structure as a relevant component of knowledge management system, forming the directions of information flow and regulating the interaction degree between knowledge workers. A new approach to understanding of the organizational structure functions is suggested.

Ключові слова: механістичні організаційні структури, адаптивні (органічні) організаційні структури, управління знаннями, фенотипічна модель «ієрархія–спільнота», автократія, бюрократія, матрична, проектна, мережева організаційна структура.

Вступ

Соціально-економічне середовище функціонування сучасних підприємств характеризується високою динамічністю та постійно зростаючим рівнем конкуренції. Відбувається поступове зміщення пріоритету матеріальних виробничих ресурсів на користь інформації та знань, як основних чинників виробництва, що забезпечують збільшення конкурентоспроможності та капіталізації компанії. У зв'язку з цим високої актуальності набуває організація управління знаннями на підприємстві. Зростаюча потреба у знаннях пред'являє нові вимоги до організаційної структури підприємств, як до важливого елементу системи управління знаннями, що сприяє їх створенню, накопиченню та обміну та формує корпоративну культуру, орієнтовану на розкриття інтелектуального потенціалу працівників. Окрім того, що організаційна структура фактично створює «архітектуру» компанії, вона також визначає напрямки основних інформаційних потоків та об'єднує співробітників-носіїв знань у функціональні групи, тим самими